

HET SUCCES VERKLAARD

Flevoland heeft een unieke positie in Nederland als het gaat om de biologische landbouw. Is dit puur toeval of kunnen we er lering uit trekken? Dit artikel gaat in op de omvang, de betekenis en het perspectief van de Flevolandse biologische landbouw.

TEKST ARJAN DEKKING, JAN EELCO JANSMA, BERT SMIT & BAS JANSSENS

FOTO ARJAN DEKKING

Wanneer we kijken naar de verdeling van het oppervlak aan biologische landbouwgrond in Nederland dan valt Flevoland op. Met 13.564 ha of 18,4 procent van het areaal biologische landbouwgrond is Flevoland koploper. Het landelijk gemiddelde ligt op 3,4 procent. In Flevoland is bovendien ook nog veel grond (ruim 1.300 ha) in omschakeling. Het areaal biologische landbouw in Flevoland zal dus nog flink stijgen. Op provinciale schaal wordt nu 15 procent van het landbouwareaal in beslag genomen door biologische landbouw. Ondanks het feit dat het Nederlandse aandeel biologische landbouw achter blijft in vergelijking met andere lidstaten van de Europese Unie vormt Flevoland dus een positieve uitzondering. Op verzoek van Flevo Campus nam Wageningen University and Research de biologische land-

Het zou de Flevolandse exportpositie ten goede komen, als de verwerkingscapaciteit zou groeien.

bouw in Flevoland onder de loep. Flevoland is vooral groot in akkerbouw en vollegrondstuinbouw (zie *figuur 1*). Van gewassen als spinazie, bloemkool, winterpeen en rode biet ligt meer de 60 procent van het areaal in Flevoland. De belangrijkste gewassen in Flevoland zijn samen goed voor een berekende opbrengst (in 2018) van 97 miljoen euro. Rekening houdend met de rest van het areaal en de margeverdeling is de consumentenwaarde aanzienlijk hoger.

Welke verklaring is er voor dit succes?

Het lijkt op een combinatie van factoren die samenkomen in de Flevopolders: goede teeltomstandigheden, onderlinge

samenwerking en clustering van teelt, kennis en onderwijs. De goede teeltomstandigheden in de polder zijn evident, deze leiden tot goede opbrengsten en een kwalitatief goed product. Flevolandse producten zijn in het buitenland geliefd vanwege productkwaliteit, leveringsbetrouwbaarheid, snelheid van leveren en de mogelijkheid om grote partijen uniform product kan leveren. Vooral van producten als winterpeen, uien, pompoen, bloemkool en broccoli wordt het grootste deel geëxporteerd (*tabel 1*).

De inkomens- en vermogenspositie van de biologische bedrijven in Flevoland is gunstig. Het inkomen ligt ver boven het landelijk gemiddelde voor zowel biologische als gangbare bedrijven; de solvabiliteit (percentage eigen vermogen van totaal vermogen) is lager dan gemiddeld in Nederland (*figuur 2*). Biologische bedrijven zijn zeer actief op de grondmarkt. Een aanzienlijk deel van de grondtransacties in Flevoland gebeurt door biologische bedrijven aldus een biologische teler.

Na het droogleggen van de Zuidelijke IJsselmeerpolder in 1968 werd al snel door de Rijksdienst IJsselmeerpolders het biologische landbouwbedrijf Exploitatie NZ27 opgericht. De gemeente Lelystad stimuleerde de biologische landbouw al vroeg met de reservering van gronden aan de Bronsweg voor biologische landbouw en de oprichting van het toenmalige Centrum voor Biologische Landbouw.

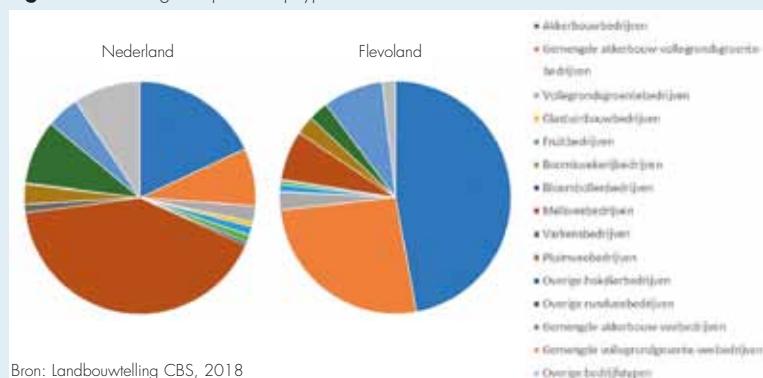
De biologische landbouw in de polder is vanaf het begin ook sterk gegroeid dankzij een actief netwerk van biologische boeren die onderling nauw gingen samenwerken op het gebied kennisuitwisseling en afzet (coöperatie Nautilus). Zij richtten ook de BDEKO studieclub op. Ook onderwijs en onderzoek leverden een wezenlijke bijdrage. Sinds 1958 werd er in Dronten al HBO-landbouwonderwijs aangeboden. Vanaf de tachtiger jaren van de vorige eeuw vestigden veel onderzoeksfaciliteiten van Wageningen University and Research zich in Flevoland. Het onderzoek naar de biologische landbouw werd in het begin uitgevoerd op de proefboerderij OBS (Ontwikkeling Bedrijfssystemen) in

Tabel 1. Inschatting van het aandeel biologisch product dat in Nederland blijft

Gewas	Productie in Flevoland (1.000 ton)	Aandeel dat in Nederland blijft (%)
Pootaardappelen	12,5	70
Consumptie aardappelen	34,5	50
Winterpeen	61	20
Uien	52	30
Pompoen	4.5	25
Bloemkool en broccoli	14	30
Sluitkool	4	50
Overige koolsoorten		50
Rode Bieten	16.5	35
Appels en peren		40
Melk en zuivel		90

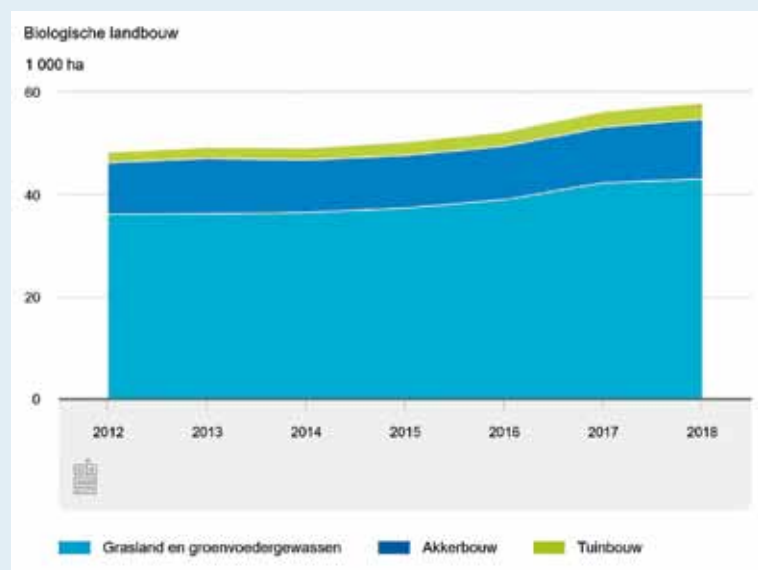
Bron: Eigen berekeningen en inschattingen op basis van interviews.

Figuur 1. Areeal grond per bedrijfstype in Flevoland en Nederland

Bron: Landbouwstelling CBS, 2018

Figuur 2. Gemiddelde inkomen per onbetaalde arbeidsjaareenheid (oaje) en solvabiliteit van biologische en gangbare bedrijven in Nederland over de jaren 2013-2017.

Bron: Bedrijveninformatienet Wageningen Economic Research.

In 2018 is het areaal biologische landbouw in Nederland met 10 procent gegroeid van 60.500 ha naar 66.600 ha. De biologische akkerbouw is met 7 procent toegenomen. Met in totaal 4 procent blijft het aandeel biologische landbouwareaal in Nederland achter bij het Europese gemiddelde van 7 procent. In Scandinavië groeit het biologisch areaal aanzienlijk sneller. Ongeveer 20 procent van het Zweedse landbouwareaal werd in 2018 gebruikt voor de biologische sector. De Zweedse overheid verwacht dat het biologische areaal in 2030 zal stijgen richting de 30 procent. In Denemarken worden vergelijkbare percentages verwacht. (red.)

Nagele, later verhuisde dit naar de Broekema-hoeve in Lelystad. Sinds 1992 is de Warmonderhof gevestigd in Dronten. De Warmonderhof is een erkend opleidingsinstituut voor de biologische en biologisch-dynamische landbouw. Naast onderzoek werd er ook veel kennis ontwikkeld en gedeeld binnen innovatienetwerken als het Innovatienetwerk Biologische Landbouw en BIOM (Biologische landbouw Innovatie en Om-schakeling). Op deze manier hebben de pioniers hun stempel gedrukt op de positie van de biologische landbouw in Flevoland.

De vooruitzichten voor de biologische landbouw lijken gunstig. Productieve poldergronden, en goede bedrijfsresultaten hebben in het afgelopen decennium bijgedragen aan schaalvergroting. Flevolandse biologische bedrijven zijn in staat grond te kopen en te groeien. De bijzonder hoge prijzen die voor de grond worden betaald, kunnen bedrijven echter kwetsbaar maken, met name in geval van (grote) externe financiering. Een ander punt van aandacht is de druk op grond van buiten de landbouw. Ook in Flevoland wordt land uit productie genomen voor natuurontwikkeling, recreatie, infrastructuur, nieuwe bedrijventerreinen en huizenbouw.

De groei van de biologische sector in Flevoland gaat nog steeds sneller dan de groei van de biologische binnenlandse consumptie. Dit heeft tot gevolg dat de export naar omliggende landen naar verwachting zelfs nog belangrijker zal worden. De vraag is of het de komende jaren lastiger zal worden om meer product te exporteren en op buitenlandse markten te kunnen concurreren. Bijvoorbeeld door de Brexit, de door de coronacrisis versterkte trend naar lokale voedselsystemen of door nationale eisen die elders aan de biologische productie gesteld worden. Het verdient aanbeveling om daar aandacht aan te besteden. Daarbij wordt het door de sector als een gemis ervaren, dat er relatief weinig biologische verwerking in Flevoland is. Het zou de Flevolandse exportpositie ten goede komen, als die verwerkingscapaciteit zou groeien waardoor de producten beter te verwaarden zouden zijn, zodat de sector minder afhankelijk wordt van de export van versproduct.

Concluderend, Flevoland neemt inderdaad een unieke positie in binnen Nederland en Europa. Of dit succes op deze wijze doorzet is afhankelijk van omgevingsfactoren, de sector zelf en de mate waarin de sector door onderzoek, onderwijs en overheden ondersteund blijft worden. ■

Auteurs zijn werkzaam bij Wageningen Universiteit Research

Meer informatie over dit onderwerp in 'Biologische landbouw in Flevoland'. Een publicatie van Wageningen University and Research